

VÁCLAV GARDAVSKÝ, MILAN HOLEČEK

18. SJEZD ČESKÝCH GEOGRAFŮ

V. Gardavský, M. Holeček: *The 18th Meeting of the Czech Geographical Society*. - Sborník ČGS, 99, 3, pp. 145 - 150 (1994). - The article reports on the Czech Geographical Society meeting which was held on May 14, 1994 on the occasion of 100 years of existence of the Society. It brings information both from the festive part of the meeting which was devoted to the 100th anniversary and from the regular sessions. New executive committee has been elected with Mr. Ivan Bičík as president. Information on the activities of the Czech Geographical Society in past years are included, too.

KEY WORDS: the Czech Geographical Society - 18th meeting - centennial anniversary.

18. sjezd českých geografů, který se konal v Praze dne 14. května 1994, byl ve srovnání se sjezdy předcházejícími poněkud netypický. Jednak odstupem šesti let od 17. sjezdu, tedy větším než bylo v poslední době zvykem, jednak i svým obsahem. Větší odstup byl způsoben zejména odřeknutím sjezdu, plánovaného na rok 1992 v Bratislavě. Nový termín i obsah byl pak ovlivněn především faktem, že rok 1994 je rokem 100. výročí založení České společnosti zeměvědné, jejímž přímým pokračovatelem je naše současná Společnost.

Zásadní odlišností 18. sjezdu proti předchozím bylo jeho omezení na jeden jednací den, vynechání obvyklého odborného obsahu (přednášek v sekcích, exkurzí apod.) a rozdělení na dvě odlišné části - dopolední Slavnostní zasedání a odpolední pracovní Valné shromáždění České geografické společnosti.

Přípravou 18. sjezdu pověřil hlavní výbor ČGS Středočeskou pobočku, která ustavila přípravný výbor pracující ve složení J. Blažek, J. Brinke, J. Herink, M. Holeček (předseda), M. Hrdlička, V. Jahn, L. Krajíček. Tento přípravný výbor za vydatné pomoci sekretariátu Společnosti připravil a zorganizoval 18. sjezd i tiskovou konferenci pořádanou 10. 5. 1994 k této příležitosti.

Slavnostní shromáždění, věnované zcela 100. výročí založení Společnosti, se konalo v historických prostorách Karolina, v jeho Velké aule. Zasedání zahájil a přítomné členy i hosty uvítal předseda České geografické společnosti prof. dr. Václav Gardavský, DrSc. Ve svém proslovu, nazvaném Oslovení, se vrátil ke kořenům geografie v našich zemích, ke zdrojům, z nichž náš obor dodnes čerpá. Další průběh Slavnostního zasedání řídil člen předsednictva HV ČGS doc. dr. L. Krajíček, CSc. Udělil slovo doc. dr. D. Trávníčkovi, CSc., který pronesl přednášku zabývající se hlavními událostmi a významnými rysy stoleté historie Společnosti. Následovaly pozdravné projevy hostů. Mezi nimi zaujalo vystoupení zástupce Slovenské geografické společnosti doc. dr. J. Paulova, CSc., který poukázal na nejlepší tradice vzájemných styků české a slovenské geografie, a srdečný projev prezidenta Rakouské geografické společnosti dr. Waltera Petrowitze. Dále shromáždění pozdravil předseda České demografické společnosti prof. dr. Z. Pavlík, DrSc., a zástupce České meteorologické společnosti.

Slavnostní ráz zasedání podtrhl závěrečný komorní koncert. Kvartet Antonína Dvořáka Es dur, opus 61, předneslo Stamicovo kvarteto.

Odpolední jednání se přeneslo do budovy Akademie věd ČR na Národní třídě. Valné shromáždění České geografické společnosti řídil z pověření HV ČGS předseda organizačního výboru dr. M. Holčěk.

Po zahájení, volbě mandátové, volební a návrhové komise přednesl zprávu o činnosti od mimořádného valného shromáždění v roce 1991 do současnosti předseda ČGS, prof. dr. V. Gardavský, DrSc. (Plný text této zprávy přinášíme níže.) Obsáhle referoval o hospodaření Společnosti hospodář HV ČGS doc. dr. L. Krajiček, CSc. Upozornil zejména na změněný systém financování vědeckých společností, který od roku 1993 spočívá v přidělování prostředků na předložené a schválené granty. Navázala revizní zpráva předsedy revizní komise dr. T. Czudka, DrSc., který v závěru svého vystoupení navrhl udělit odstupujícímu výboru za jeho činnost a hospodaření absolutorium.

V rámci diskuse po těchto zprávách Valné shromáždění jednak jednomyslně, hlasy všech přítomných, udělilo odstupujícímu výboru absolutorium, jednak schválilo návrh odstupujícího výboru na uzavření smlouvy mezi ČGS a dr. V. Jahnem o propůjčení názvu Nakladatelství České geografické společnosti za každoroční poskytnutí částky 200 000,- Kč na její činnost. Hlasování o tomto návrhu se zdrželo 7 členů, nikdo nebyl proti, 65 ze 72 přítomných členů hlasovalo pro návrh.

Volby nového vedení České geografické společnosti řídil předseda volební komise doc. dr. L. Krajiček, CSc. V tajných volbách bylo zvoleno následující předsednictvo HV ČGS:

předseda: doc. dr. Ivan Bičík, CSc.

místopředsedové: prof. dr. Václav Gardavský, DrSc., dr. Karel Kirchner, CSc.

vědecký tajemník: dr. Dušan Drbohlav, CSc.

hospodář: dr. Jiří Blažek

člen: doc. dr. Arnošt Wahla, CSc.

Revizní komise byla zvolena v následujícím složení: dr. Tadeáš Czudek, DrSc. (předseda), dr. A. Matušková, dr. T. Siwek, CSc.

Valné shromáždění rovněž zvolilo na návrh hlavního výboru čestné členy. Stali se jimi in memoriam významní činitelé Společnosti z minulosti, na něž se v předchozích dobách pozapomělo: prof. Václav Švambera, PhDr. Jindřich Metelka, prof. Josef Kůnský a doc. Julie Moschelesová.

Z žijících členů Společnosti byli čestnými členy zvoleni: dr. Tadeáš Czudek, DrSc., doc. dr. Libor Krajiček, CSc., doc. dr. Ludvík Mucha, CSc., doc. dr. Božena Nováková, CSc., doc. dr. Dušan Trávníček, CSc., a doc. dr. Ladislav Zapletal, CSc.

Dalším bodem programu bylo projednání a schválení znění nových stanov Společnosti. Návrh úprav stávajících stanov přednesl prof. dr. V. Gardavský, DrSc. Po diskusi bylo přijato navržené znění s některými úpravami. Z nejzajímavějších změn uvádíme: a) členství v České geografické společnosti bude podle stanov zanikat nezaplacením členských příspěvků za kalendářní rok do 30. dubna roku následujícího, b) mění se názvy vedoucích funkcí v hlavním výboru – místo předsedy bude v čele stát prezident s viceprezidenty a místo názvu předsednictvo se bude používat termín prezidium. (Plné znění stanov, event. jejich úprav zveřejní nejbližší číslo Informací ČGS.)

Na závěr jednání přijalo Valné shromáždění České geografické společnosti usnesení, v němž schválilo všechny přednesené zprávy. Dále vzalo na vědomí a schválilo úpravy stanov, návrh smlouvy o pronájmu obchodního jména Nakladatelství ČGS dr. V. Jahnovi a složení Českého geografického komitétu (doc. Bičík, předseda, prof. Brázdil, doc. Mírvald, doc. Buzek, dr. Czudek). Úkoly, které usnesení nově zvoleným orgánům ČGS ukládá, uvádíme v plném znění:

- „1. Formulovat strategii další činnosti a rozvoje ČGS v současných měnících se podmínkách.
2. Zhodnotit situaci v pobočkách za plynulé období a usilovat o aktivizaci stagnujících poboček.

3. Zhodnotit činnost sekcí za uplynulé funkční období, iniciovat a koordinovat jejich odbornou práci.
4. Zajistit další vydávání Sborníku ČGS.
5. Připravit 19. sjezd ČGS nejpozději do roku 1997, a to po dohodě s některou mimo-pražskou pobočkou.
6. Organizovat 2. letní konferenci ČGS v roce 1994 v Rožnově pod Radhoštěm.
7. Podle legislativních možností usilovat o zřízení koleje pro výuku geografie pro zájemce o učitelství i státní správu.

Výborům poboček a sekcí se ukládá zpracovat koncepční záměr činnosti pro nové funkční období do prvního zasedání hlavního výboru.“

V závěru jednání poděkoval odstupující předseda prof. Gardavský některým spolupracovníkům za spolupráci a nový prezident doc. Bičík stručným projevem zahájil nové funkční období.

Zpráva předsedy o činnosti České geografické společnosti za období 1991 – 1994

Odstupující hlavní výbor, který byl zvolen v listopadu 1990, stál po svém zvolení před řešením řady, řekněme netradičních problémů. Za jeden z prvních a největších pokládám hledání identity, tedy skutečné identity ČGS. Dřívější modely spolkové (ale nejen spolkové) činnosti se rozpadly a nalézt nové se ukázalo býti dosti nesnadné.

Je patrně zbytečné, abych výčtem všeho, co bylo vykonáno, zde dnes opakoval to, co bylo publikováno ve výročních zprávách. Zaměřím se proto jen na průřez funkčním obdobím a zmíním jen ty aktivity, které pokládám za významné či zcela nové.

Život Společnosti probíhal v několika úrovních. Sedm regionálních poboček a stejný počet sekcí tvoří kostru, která by měla nést jednotlivé počiny, ale připomeňme hned, že velmi nerovnoměrné aktivity. Jestliže jsme v některých pobočkách hodnotili rok 1991 jako úspěšný (Středočeská, Jihomoravská, Západočeská) a on takový nepochybně byl, dochází v následujících letech ke zřetelnému útlumu zájmu o tradiční formy činnosti.

Za nejvýznamnější akce tohoto roku (1991) lze pokládat seminář uspořádaný Jihomoravskou pobočkou na téma Socioekonomické postavení Československa v rámci Evropy a světa, který byl nejen početně navštíven, ale měl i velmi příznivý ohlas, zejména mezi učitelskou veřejností. Za stejně zdařilou pokládám i výroční (9.) konferenci fyzikogeografické sekce, která se zabírala tematikou geomorfologickou, krajinnou ekologií, ale i regionalistikou. Svoji aktivitu začala zvyšovat i sekce školské geografie, o níž bude ještě dále hovořeno. Nejmladší ze sekcí HV ČGS – polární – se výrazně podílela (spolu se Severočeskou pobočkou) na uspořádání úspěšné mezinárodní konference ke 150. výročí narození Julia Payera, teplického rodáka. Seminář uspořádaný hlavním výborem se zabýval velmi aktuální tematikou – problematikou státoprávního a územně správního členění republiky (ČSFR). Více než 50 účastníků z obou národních republik se věnovalo čtyřem základním okruhům otázek – teoretické přístupy a konkrétní varianty územně správního členění, lokální demokracie a decentralizace v rámci územně správního uspořádání, zkušenosti z dosavadního fungování orgánů státní správy a samosprávy, přístupy k řešeným otázkám v západních demokraciích.

Bohatá, chvílemi jiskřivá diskuse, která se rozvinula po přednesení vstupních referátů (doc. Hampl, dr. Kudláček a dr. Ježek, poslanci FS a ČNR, a dr. Zářecký, náměstek ministra vnitra), doložila nejen složitost uvažované tematiky a její aktuálnost, ale současně poukázala, že problematika obsahově výsostně geografická – vymezování regionů různé řádovostní úrovně – se při imputaci politických, ideologických i jiných pohledů, stává složitým, interdisciplinárním uzlem, jehož řešení je samozřejmě možné, ale obtížné.

V roce 1992 položil HV ČGS těžiště činnosti do několika hlavních os, které se měly stát směrníky činnosti. Hlavním úkolem byla příprava regionální konference IGU v Praze roku 1994. Jde nepochybně o nejvýznamnější akci českých geografů v tomto století. Členové Společnosti se zapojili do práce v organizačním výboru i jeho komisích a podílejí se tak bezprostředně a rozhodujícím podílem na organizační i obsahové přípravě konference.

Z činnosti poboček pokládáme za významnou zejména aktivitu Středočeské pobočky, resp. jejího akademického odboru, který připravil tematicky zajímavé debatační večery pro posluchače geografie. Tyto večery byly velmi početně navštíveny nejen posluchači a vytvořil se zde hodnotný prostor pro aktivní účast přítomných v často bouřlivých diskusích.

Mezi odbornými sekcemi je nutno se zmínit o mezinárodním sympoziu na téma J. A. Komenský - kartograf, které bylo spojeno s exkurzí J. A. Komenský a Morava. Obě tyto zdařilé akce připravila a realizovala sekce pro kartografii a vysoký počet účastníků i příznivé hodnocení nám umožňuje ji hodnotit jako velmi zdařilou.

Současně však v tomto roce vznikla zcela nová iniciativa. Především z potřeby zabezpečit finančně další existenci Společnosti a stejně tak i z nutnosti aktivovat její mimořádný intelektuální potenciál, bylo rozhodnuto podstatným způsobem rozšířit vydavatelskou činnost. Dosud zahrnovala vydávání Sborníku a Informací. Uvedené rozhodnutí znamenalo zahájit vydávání zeměpisných učebnic a dalších pomůcek pro výuku. Poněkud naivní primární představy získaly zpřesnění během následujících dvou let. Nicméně je třeba konstatovat, že vydavatelská činnost byla umožněna především spoluprací s Cestovní kanceláří českých zeměpisců, jejíž majitel dr. V. Jahn poskytl bezúročnou půjčku ve výši 150 000 Kčs. Společnost se soustředila na činnost autorskou, recenzní a zejména organizačně administrativní. Prvním výsledkem bylo vydání gymnaziální učebnice Evropa (I. Bičík a kol.). Byla zpracována netradičním způsobem a v nekonvenční úpravě a její náklad (20 000 ks) byl již začátkem listopadu zcela rozebrán. Obdobným způsobem byla zpracována úplná regionální geografie a v následujícím roce spolu s učebnicí obecné fyzické geografie vydána. Pro úplnost dodávám, že v letošním roce bude zpracována i učebnice obecné socioekonomické geografie, a tím i relativně uzavřen soubor gymnaziálních učebnic. Současně s učebnicemi začalo vydávat naše nakladatelství i pracovní sešity pro zeměpis na základní škole a v nižších ročnících gymnázií. Doplním-li ještě, že v hodnoceném roce (1992) se nakladatelství ČGS ujalo vydávání časopisu Geografické rozhledy, který je určen především pro vyučování a popularizaci geografie, téměř tím bude charakterizovaná, podle mého názoru, úctyhodná činnost nakladatelství. Bylo by asi správné ještě dodat, že vedle edice „slepých“ map vyšel i Geografický kalendář na rok 1995 a publikace Trávníček D.: Sto let České geografické společnosti. Ve výrobě je další publikační řada - totiž první číslo Otázek geografie - která je věnována především učitelům zeměpisu, ale i posluchačům vysokých škol a eventuálně i maturantům, kteří o studiu geografie uvažují.

Zmínil jsem se už o primárních představách o nakladatelské činnosti. Patrně nikdo nepředvídal obrovský rozsah prací, který toto podnikání vyvolá. Opakovaně jsme se na zasedáních hlavního výboru touto problematikou zabývali a posléze jsme došli k následujícím názorům:

- a) činnost nakladatelství ČGS pokládáme za přínosnou a prospěšnou zejména pro ověřené zřetelné zvyšování kvality výuky,
- b) nakladatelská činnost vytvořila síť škol, které spolupracují s ČGS netoliko odběrem učebnic, ale vytváří se prospěšná zpětné vazební kontrola autorské práce i ediční politiky,
- c) činnost nakladatelství by měla pokračovat i v následujícím období, a to i přes přečetné problémy, které přináší,

- d) jeví se však prospěšným nakladatelskou činností oddělit od dosavadního života Společnosti; uvažovaný projekt na vytvoření společnosti s ručením omezeným, k němuž se kladně vyjádřila reprezentativní část členů Společnosti, jsme po dalších konzultacích a jednáních zatím odložili,
- e) předkládáme dnešnímu jednání návrh na propůjčení názvu Nakladatelství ČGS panu dr. V. Jahnovi, který bude za to poskytovat Společnosti 200 000 Kč ročně. Žádám pana předsedajícího, aby v závěru diskuse k předneseným zprávám nechal o tomto návrhu hlasovat.

Zahájení činnosti nakladatelství ČGS bylo, podle mého názoru, nejvýznamnějším počínem v roce 1992 a pravděpodobně i jedním z nejdůležitějších ve staleté historii Společnosti.

V roce 1993 předložila ČGS původně pět projektů grantové povahy, z nichž po plošně provedené redukci v Radě vědeckých společností zůstaly k realizaci dva - Sborník a Geografické rozhledy. Na ministerstvo školství byl předložen projekt studijního centra, který byl posléze přijat a v závěru roku úspěšně oponován. Výsledky tohoto projektu shrnujeme do pořádání letní konference v Brně - realizované ve velmi dobré spolupráci s Jihomoravskou pobočkou, řady přednášek pro učitele ve spolupráci s krajskými pedagogickými centry (Hradec Králové, Plzeň, Jevíčko) a do přípravy a odevzdání do výroby prvního čísla Otázek geografie.

Z činnosti regionálních poboček bych se rád zmínil o přednáškových večerech akademického odboru Střeďočeské pobočky a semináři, který byl na Malé Skále věnován teoretickým problémům geografie.

Více nežli 30 odborných přednášek realizovala pobočka Jihomoravská. Střeďomoravská pobočka uspořádala zdařilou výstavu zeměpisných atlasů na prostějovských školách. Severomoravská pobočka realizovala tři geografické exkurze, a to do Norska, švýcarských Alp a Itálie a Francie.

Z činnosti sekci bych se rád zmínil o sekci školské geografie, kterou jsem už výše označil za významnou. Tato sekce iniciovala a připravovala i realizovala opakovaná jednání s představiteli MŠMT především k otázkám učebních plánů a osnov geografie na základních i středních školách. Za důležité pokládám i to, že organizovala pravidelné semestrální porady vedoucích kateder geografie a kartografie. Vytvořila tak prospěšné fórum k projednávání přípravy posluchačů v učitelském i neucitelském studiu geografie a vědeckovýzkumné činnosti. Byly tak vytvořeny podmínky pro jednání představitelů pracovišť, ale zejména k jejich vzájemné informovanosti a možnostem spolupráce. Podobně významnou činnost vyvíjela i nejmladší - polární sekce, která iniciovala ustavení Mezinárodního polárního komitétu při AV ČR, jehož ustavující zasedání již proběhlo. Dále organizovala 6. zasedání koordinačního výboru pro evropské arktické ekologické výzkumy. Jedním z hlavních výsledků tohoto zasedání byl návrh mezinárodního výzkumného projektu, který je zaměřen na globální změny i biodiverzitu vybraných ekosystémů na zemi Františka Josefa. Členové této sekce se v roce 1993 účastnili vědeckovýzkumných prací o polárních oblastech. Bylo by si jen přát, aby o své vědeckovýzkumné činnosti, ale i o organizačních záměrech, členové sekce více informovali na stránkách Sborníku.

V tomto roce (1993) bylo započato i s přípravou dnešního sjezdu. Jeho projekt, zpracovaný přípravným výborem ustaveným při Střeďočeské pobočce, byl projednán HV a po připomínkách dopracován do podoby, která je dnes realizovaná.

Pro rok 1994 bylo připraveno v Radě vědeckých společností předloženo šest projektů, a to:

Sborník ČGS

Geografické rozhledy

Slavnostní sjezd a publikace k němu vydané

Regionální konference IGU

Současné školní atlasy – pracovní konference
Zeměpisná olympiáda

I když došlo ke zkrácení finančních prostředků na některé z těchto projektů, můžeme konstatovat, že všechny mohou být realizovány. Kromě toho pokračuje i projekt Studijní centrum, který byl na MŠMT schválen i pro letošní rok, byť opět v rozpočtově zkrácené podobě. Je tedy zřejmé, že činnost ČGS je pro rok 1994 zabezpečena v těch směrech, na něž byly projekty podány. Tato praxe bude nepochybně pokračovat i v budoucích letech a skýtá četné příležitosti jak pro regionální pobočky, tak i odborné sekce. Mohu konstatovat, že už pro rok 1995 jsme obdrželi první návrh ambiciózního projektu ze Středomoravské pobočky, avšak současně věřím, že není návrhem posledním.

To co bylo právě řečeno, naznačuje patrně i hlavní směry budoucí činnosti ČGS. Projektová a grantová forma se stanou základní formou, která může umožnit další rozvoj činnosti Společnosti. Nepochybně však bude nutné hledat i další formy, další směry, které budou ČGS orientovat v její činnosti.

Dovolte, abych svoji zprávu ukončil přesvědčením, že vždy se mezi námi najdou i ti, kteří vedle snahy o dobro vlastní budou ochotni obětovat svůj čas, intelekt i energii službě svému oboru – geografii. ČGS upřímně přeji, abychom všichni, kteří jsme dnes na tomto sjezdu přítomni, měli šťastnou ruku při volbě jejich nových řídicích orgánů tak, aby Česká geografická společnost dobře a důstojně nastoupila do druhého století své existence.

Současně mi dovoluji, abych ke své zprávě připojil i zcela osobní a neformální, ale o to upřímnější poděkování paní Helusové, pánum docentům Krajičkovi a Wahlovi, kteří se mnou obětavě nesli nesnadné břemeno řízení ČGS a byli i mými nejbližšími spolupracovníky.